

Pécsi Tudományegyetem
Egészségtudományi Kar
Egészségtudományi Szakkollégium

Pécsi Tudományegyetem
Egészségtudományi Kar

Tehetségtámogatás az Egészségtudományi Szakkollégiumban a 2023/2024-es tanévben

TDK felkészítő kurzus

Előadók:

Dr. Vajda Réka - adjunktus

Dr. Berényi Károly - tanársegéd

Trixler Bettina – PhD hallgató

PTE ETK

2024.04.29-30.

Helyszín:

PTE ETK - Vörösmarty u. 3. /TEAMS

**A RENDEZVÉNYT A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM NEMZETI TEHETSÉG
PROGRAMJA TÁMOGATTA (NTP-SZKOLL-23-0033).**

NEMZETI KULTURÁLIS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

 Nemzeti
Tehetség Program

Pécsi Tudományegyetem
Egészségtudományi Kar
Pécs

Egészségbiztosítási Intézet
Egészségügyi menedzser mesterszak
Levelező munkarend

Autizmus spektrum zavarokban (ASD) érintett személyek egészségügyi ellátása és egészségügyi kiadásai

Készítette: Trixler Bettina

Témavezető: Dr. Tigyi Zoltánné

Dr. habil Pusztafalvi Henriette,

Egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem,

Egészségtudományi Kar,

Egészségbiztosítási Intézet

XXXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Budapest, 2023.04.20.

Autizmus spektrum zavarokban érintett személyek egészségügyi ellátása és kiadásai

Trixler Bettina

Témavezető: Dr. Tigyi Zoltánné Dr. habil Pusztafalvi Henriette, egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségbiztosítási Intézet

Fogalmak

- **ASD:** tünetek, súlyosság, jellegzetességek

Hogyan képzeljem el?

“Bizonyos zajok, például az iskolai csengő hangja úgy sértették a fülemet, mint egy ideget érő fogorvosi fúró, és megdobogtatták a szívemet.”

/Temple Grandin/

Mi az autizmus?

Reciprok kommunikáció

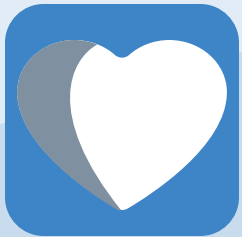
Reciprok szociális
interakció

Sztereotip, repetitív
érdeklődés, aktivitás,
viselkedés

(DSM-5-TR, 2022)

Neuropszichológia

**Naiv
tudatelmélet**

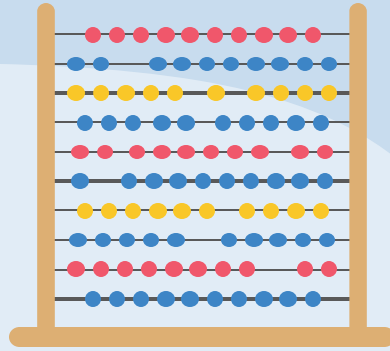
**Végrehajtó
működés**

**Centrális
koherencia**

(Baron-Cohen, Leslie & Frith, 1985; Ozonoff, Strayer, McMahon & Filloux, 1994; Happé, 1996)

Legalább:

80,263,196

személy érintettsége
feltételezhető

(United Nations, 2022; Zeidan et al. 2022)

+ család

~321,052,784 fő

? ? ?

? ? ?

Problémafelvetés

- *Előfordulási gyakoriság:*

- *Hazai viszonyok:*

- *Korábbi tanulmányok:*

Problémafelvetés

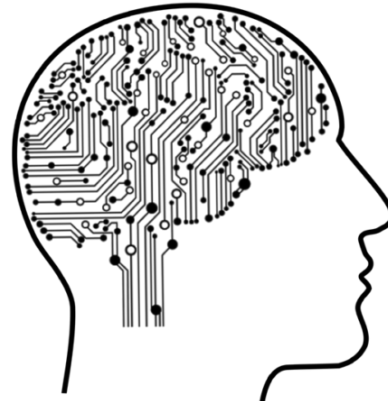
- **1980. hivatalos diagnózis** (*APA, 1980*)
- **Átlag életkor: neurotipikus populáció (70 év), autista populáció (54 év)**
súlyosabb érintettség (40 év) (*Hirvikoski, 2016; Lusky, 2022*)
- **Diagnosztikus késés: Európa (3,5 év), USA (4 év), Kanada (6 év)**
(Meanner et al., 2020)
- **Kielégítetlen egészségügyi szükségletek** (*Hand, Angell, Harris & Carpenter, 2019*)
- **Autizmus ismeretek hiánya** (*Austriaco, Aban, Willig & Kong, 2019*)

Vizsgálat célja

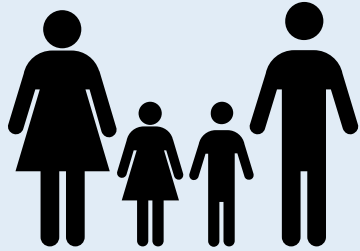
- *Autista személyek és családjaik részéről:*

- *Egészségügyi dolgozók részéről:*

Vizsgálat célja

Ellátás jellemzők

Kiadások

Érzelmek

Ellátás jellemzők

Tudás

Érzelmek

Vizsgálati anyag és módszertan I.

- ***Kutatás típusa:*** Kvantitatív, keresztmetszeti kutatás
- ***Adatgyűjtés:*** Covid-19 miatt online formában
- ***Vizsgálat ideje:*** 2020.09.04.-2021.02.28.
- ***Mintavétel módja:*** célirányos mintavétel
- ***Célcsoport:*** 2-46 éves autista személyek szülei, egészségügyi dolgozók
- ***Beválasztási kritérium:*** célcsoportban meghatározott
- ***Elemszám:***
  - *Nautista*=95 fő
  - *Negészségügyi dolgozó*=100 fő

Vizsgálati anyag és módszertan I.

Kvantitatív, keresztmetszeti kérdőíves kutatás

2020.09.04.-2021.02.28.

Célirányos mintavétel

Célcsoport: egészségügyi dolgozók (n=100), gondviselők (n=95)

Leíró statisztikai módszerek; paraméteres és nem paraméteres próbák

95%-os valószínűségi szinten ($p < 0,05$), SPSS 25.0 szoftver

Vizsgálati anyag és módszertan II.

Saját szerkesztésű kérdőív + átvételre került kérdéscsoportok
(AOSZ & Jelenkutató Alapítvány, 2009; Stauder et Al., 2016)

Autista személyek gondviselői által kitöltendő kérdőív	Egészségügyi dolgozók által kitöltendő kérdőív
Szociodemográfiai jellemzők	Szociodemográfiai jellemzők
Autista személy /gondviselője jellemzői	Egészségügyi munka
Állapot jellemzők	Autista személyek ellátása
Ellátás jellemzők	Autizmus kérdések (tünetek, problémás viselkedés, támogató eljárások)
Ellátás igénybevétele	Ellátáshoz szükséges információk
Egészségügyi költségek	

Vizsgálati anyag és módszertan II.

Saját szerkesztésű kérdőív + átvételre került kérdéscsoportok
(AOSZ & Jelenkutató Alapítvány, 2009; Stauder et Al., 2016)

Autista személyek gondviselői által kitöltendő kérdőív
Szociodemográfiai jellemzők
Autista személy /gondviselője jellemzői
Állapot jellemzők
Ellátás jellemzők
Ellátás igénybevétele
Egészségügyi költségek

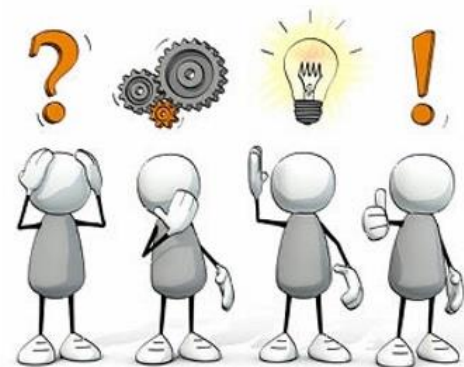
Egészségügyi dolgozók által kitöltendő kérdőív
Szociodemográfiai jellemzők
Egészségügyi munka
Autista személyek ellátása
Autizmus kérdések (tünetek, problémás viselkedés, támogató eljárások)
Ellátáshoz szükséges információk

Vizsgálati anyag és módszertan III.

- **Statisztikai elemzés:**
  - *Leíró statisztikai módszer*
  - *Paraméteres próbák:* Khí- négyzet próba, Fisher teszt, Pearson-féle korreláció, Lineáris regresszió, ANOVA
  - *Nem paraméteres próbák:* Kruskal-Wallis teszt Dunn-féle post hoc teszt

95%-os valószínűségi szinten ($p < 0,05$)

- **Statisztikai program:** SPSS 25.0 szoftver

Minta jellemzői

Változó	Attribútum	n	%	átlag	szórás
Nem	Nő	28	28%		
	Férfi	67	67%		
Életkor	2-46 év	95	100%	12,77	±9,316
Iskolai végzettség	≤ Alapfokú	91	95,79%		
	Középfokú ≤	4	4,21%		
Állapotjellemező	Enyhe	51	53,86%		
	Középsúlyos /súlyos	44	46,31%		
Társult betegség	Nincs	34	35,79%		
	1	29	30,53%		
	2≤	32	33,69%		

Minta jellemzői n=95

Változó	Attribútum	N	%	Átlag	Szórás
NEM	Nő	28	28%		
	Férfi	67	67%		
ÉLETKOR	2-46 év	95	100%	12,77	±9,316
ISKOLAI VÉGZETTSÉG	≤ Alapfokú	91	95,79%		
	Középfokú ≤	4	4,21%		
ÁLLAPOTJELLEMZŐ	Enyhe	51	53,86%		
	Középsúlyos/ súlyos	44	46,31%		
TÁRSULT BETEGSÉG	Nincs	34	35,79%		
	1	29	30,53%		
	2≤	32	33,69%		

Minta jellemzői

n=100

Változó	Attribútum	n	%	átlag	szórás
Nem	Nő	88	88%		
	Férfi	12	12%		
Életkor	18-67 év	100	100%	44,72	±11,722
Iskolai végzettség	Középfokú ≤	18	18%		
	Felsőfokú	82	82%		
Munkaévek	1-42 év	100	100%	20,73	±12,092
Ellátási formák	Alapell.	48	34,78%		
	Szakell.	54 (31+23)	39,13%		
	Egyéb	36	26,09%		
Szektor	Állami	86	79,63%		
	Magán	22	20,37%		

Minta jellemzői

n=100

Változó	Attribútum	N	%	Átlag	Szórás
NEM	Nő	88	88%		
	Férfi	12	12%		
ÉLETKOR	18-67 év	100	100%	44,72	±11,722
ISKOLAI VÉGZETTSÉG	Középfokú ≤	18	18%		
	Felsőfokú	82	82%		
MUNKAÉVEK	1-42 év	100	100%	20,73	±12,092
ELLÁTÁSI FORMÁK	Alapell.	48	34,78%		
	Szakell.	54 (31+23)	39,13%		
	Egyéb	36	26,09%		
SZEKTOR	Állami	86	79,63%		
	Magán	22	20,37%		

Eredmények I.

1. Hipotézis:

- 92%-ban nehézségek ✓
- 61,3%-ban pozitív hozzáállás ✗
- 66,3%-ban elégedett ✗

2. Hipotézis:

- 18,1% saját tapasztalat, 17,5% online felületek, egészségügyi szakemberek, 16,3% család/barát/ismerős javaslata ✗
- 2-nél több nehézség → nem elégedettek ($p=0,001$) ✓

Eredmények I.

46% biztos igény

5% teljesen kompetens

93% többletidő

22% média

23% kommunikáció adaptálása

Eredmények II.

3. Hipotézis:

- 53% jó/megfelelő tudásszint ✓
- kompetenciaszint átlaga közömbös (3,87/7) ✓

4. Hipotézis:

- komorbid állapotok → havonta kiadás 5001Ft < (p=0,003) ✓
- komorbid állapotok → állami kiadás 1Ft < (p=0,011) ✓
- társult betegségek → havi jövedelem aránya nem ✗

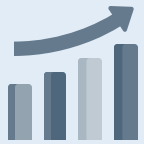
Eredmények II.

39% negatív érzelmek

Ellátottak száma ~ kompetencia élmény ($p=0,029$, Khí-négyzet próba)

>15 év tapasztalat ~ tudásszint ($p<0,001$, Khí-négyzet próba)

Elengedhetetlen információ ~ többletidő ($p=0,014$, Khí-négyzet próba)

Többletnehézség ~ fizikális vizsgálat ($r=0,628$; $p<0,001$ Pearson-féle korreláció és lineáris regresszió)

Eredmények: ASD

Független változó	Függő változó	r	p
Enyhe érintettség	Elégedettség (+)		0,03
Enyhe érintettség	Állami kiadás 1 < (-)		0,039
2 ≤ nehézség	Magán kiadás 50.000Ft <		0,006
2 ≤ nehézség	Havi kiadás 15.000Ft <		0,041
Havi kiadás 15.000Ft <	Elégedettség (-)		0,031
Rendszeres kiadás	Anyagi helyzet (-)		0,005
Gondviselő egészségi állapota (-)	Nehézségek (+)		0,007
Társult betegség	Ellátás elutasítás (+)	0,41	<0,001
Társult betegség	Megszakítás (+)	0,249	0,015

Eredmények: Szakemberek

Független változó	Függő változó	r	p
15-29 év munkatapasztalat	Tudásszint (+)		0,001
1-5 esetben ellátás	Kompetencia (-)		0,029
Elengedhetetlen információk ismerete	Ellátás többletidő		0,014
Aktív fekvőbeteg ellátás	Ellátás többletidő		0,004
Fizikális vizsgálat	Többletnehézség	0,628	<0,001
Non-invazív beavatkozás	Többletnehézség	0,651	<0,001
Invazív beavatkozás	Többletnehézség	0,535	<0,001

Eredmények III.

272 ellátás TIPP? **40,1%** nem autizmus barát

ellátás megszakítása, elutasítása ($p < 0,001$, *Khi négyzet próba*)

egészségi állapot ~ érzelem, elégedettség, nehézségek ($p < 0,001$,

Variacionálízis, LSD post hoc teszt)

elutasítás ~ társbetegségek ($r = 0,41$, $p < 0,001$, *Pearson korreláció, lineáris regresszió*)

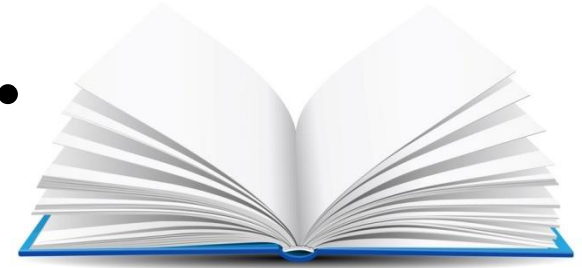

komorbid állapotok ~ havi kiadás ($p = 0,003$)

magán egészségügyi kiadás ~ nehézségek átlaga ($p = 0,006$, *Kruskal-*

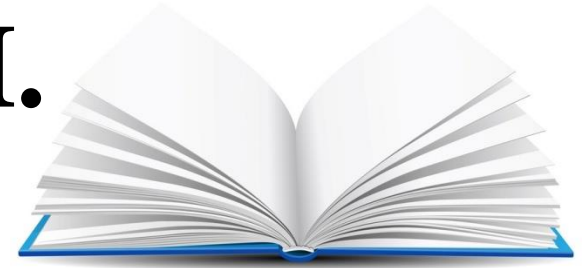
Wallis teszt, Dunn-féle post hoc teszt)

Szakirodalom I.

- **ASD kiadás:**
  - **Súlyossági szintek → költségek ($p < 0,05$) (Lavelle et Al., 2014)**
  - Orvosi kiadások 3*magasabb ($p < 0,001$) (Li et Al., 2019)
  - 34% jövedelmük $> 3\%$ -a (Parish et Al., 2012)
  - ASD+IKZ 2,7* magasabb (Peacock et Al., 2012)
- **ASD szükséglet:**
  - **26% nem elégedett (AOSZ, Jelenkutató A., 2009)**
  - Krónikus állapot → kielégítetlen szükséglet ($p < 0,001$) (Nicolaidis et Al., 2013)
  - **Nehézségek: ellátás hiánya, idővel kapcsolatos terhek ($p < 0,001$) (Vohra et Al., 2013)**

Szakirodalom II.

- **Egészségügyi dolgozó:**
  - 66% negatív vélemény (Al-Farsi et Al., 2016)
  - 54,7% nem tudja követni a történeteket (Bruder et Al., 2012)
  - 5év < tapasztalat → tudásszint (Corsano et Al. 2019)
  - Könyvek, újságok (65,17%), klinikai tapasztalatok (55,22%), média (50,24%) (Eliias és Shah, 2019)
  - Önhatékonyság alacsony-közepes (Unigwe et Al., 2017)

Megbeszélés

Autista személy	<ul style="list-style-type: none"> - 54,7% nem tudja követni az ellátás során történeteket (<i>Bruder et al., 2012</i>) - Orvosi kiadás 3*magasabb, neurotipikus kontrollcsoport ($p < 0,001$, Khí-négyzet próba) (<i>Li et al., 2019</i>) - Autizmus + intellektuális képességzavar → kielégítetlen szükségletek ($p < 0,001$, Khí-négyzet próba) (<i>Menezes et al., 2021</i>)
Szakemberek	<ul style="list-style-type: none"> - 66% negatív vélemény (<i>Al-Farsi et al., 2016</i>) - Önhatékonyság mértéke alacsony-közepes (<i>Unigwe et al., 2017</i>) - 5év < tapasztalat → tudásszint ($p = 0,04$, Varianciaanalízis) (<i>Corsano et al. 2019</i>) - 73,4 % minden esetben szükséges az állapot ellenőrzés (<i>Mason et al., 2022</i>)

Konklúzió

- „Pilot” jelleg
- Széles heterogén tüneti kép
- A populációra vonatkozó generalizáció nem
- Szakmaközi együttműködés
- Tudatosítás - „érzékenyítés”
- További megalapozottsága

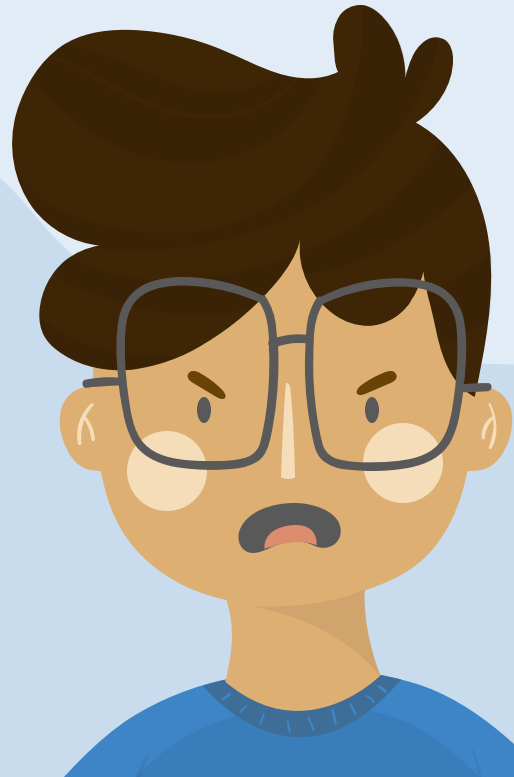
Hazai gyakorlat

Ki?

Mit?

Hol?

Mikor?

Miért?

Hogyan?

Konklúzió

- 1) „Pilot” jelleg
- 2) Széles heterogén tüneti kép
- 3) Generalizáció
- 4) Szakmaközi együttműködés
- 5) Tudatosítás - „érzékenyítés”
- 6) További kutatások

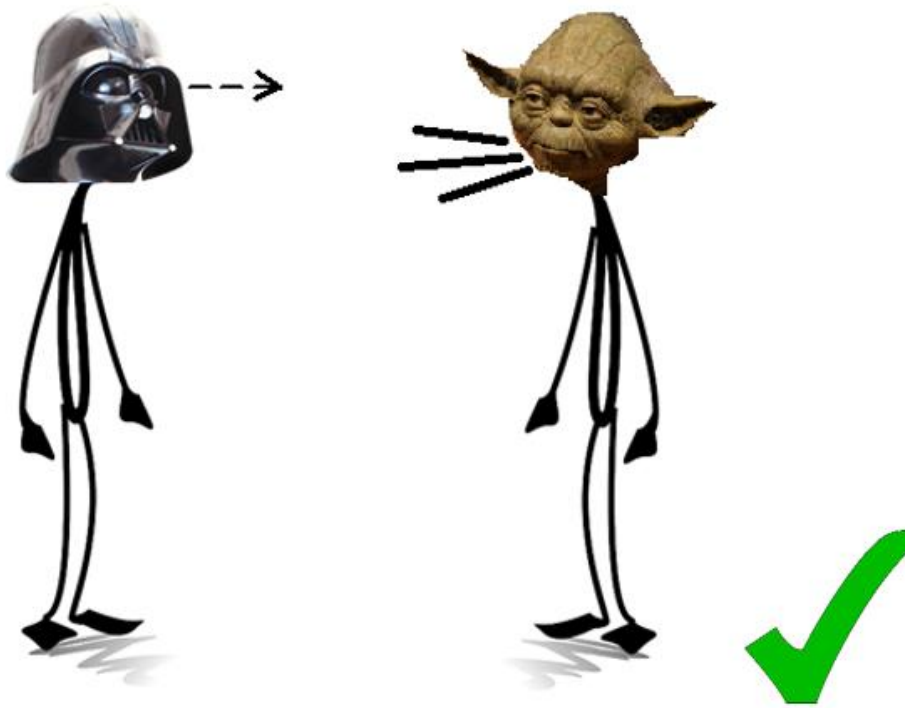
Függelék: Eredményekhez való viszony

- Kérdések és kérdéscsoportok összeállítása + kérdések adaptálása
- 612 egészségügyi ellátó hely + 121 gyógypedagógiai intézmény + 19 specifikus közösségi csoport felkeresése (engedélyeztetési folyamatok)
- Adatok bevitele és feldolgozása
- Statisztikai próbák

Tanítási gyakorlat:

Az előadás végén megköszönöm a figyelmet. Ez így helyes!

Tanítási gyakorlat:

Az előadás végén megköszönöm a figyelmet. Ez így helyes!

ANY QUESTIONS?

NO HARD QUESTIONS PLEASE!

Szakirodalom I.

- Al-Farsi, Y.M., Al Shafae, A.M., Al-Lawati, S.K., Al-Sharbati, M.M., Al-Tamimi, M.F., Al-Farsi, O.A., Al Hinai, J.A., Al-Adawi, S.S. (2017). Awareness about Autism among Primary Healthcare Providers in Oman: A Cross-Sectional Study. *Global Journal of Health Science*, 9(6), 65-75.
- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Text Revision Dsm-5-tr*. 5th Edition. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, Inc.
- APA. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (3rd Edition) (DSM-III)*. Washington DC: American Psychiatric Association.
- Austriaco, K., Aban, I., Willig, J. & Kong, M. (2019). Contemporary trainee knowledge of autism: How prepared are our future providers? *Frontiers in Pediatrics*, 7. doi: <https://doi.org/10.3389/fped.2019.00165>
- Baron-Cohen, S., Leslie, A. M., & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a “theory of mind” ? *Cognition*, 21(1), 37–46.
- Bruder, M. B., Kerins, G., Mazzarella, C., Sims, J., & Stein, N. (2012). Brief Report: The Medical Care of Adults with Autism Spectrum Disorders: Identifying the Needs. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(11), 2498–2504.
- Corsano, P., Cinotti, M., Guidotti, L. (2019). Paediatric nurses’ knowledge and experience of autism spectrum disorders: An Italian survey. *Journal of Child Health Care* 24(3) 486–495.
- Happé, F. G. E. (1996). Studying Weak Central Coherence at Low Levels: Children with Autism do not Succumb to Visual Illusions. A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 37(7), 873–877.
- Hirvikoski, T., Mittendorfer-Rutz, E., Boman, M., Larsson, H., Lichtenstein, P. & Bölte, S. (2016). Premature mortality in autism spectrum disorder. *British Journal of Psychiatry*, 208(03), 232–238.
- Li, H.-J., Chen, C.-Y., Tsai, C.-H., Kuo, C.-C., Chen, K.-H., Chen, K.-H., & Li, Y.-C. (2019). Utilization and medical costs of outpatient rehabilitation among children with autism spectrum conditions in Taiwan. *BMC Health Services Research*, 19(1) 354-362.

Szakirodalom II.

- Maenner, M. J., Shaw, K. A., Baio, J., Washington, A., Patrick, M., DiRienzo, M., Christensen, D. L., Wiggins, L. D., Pettygrove, S., Andrews, J. G., Lopez, M., Hudson, A., Baroud, T., Schwenk, Y., White, T., Rosenberg, C. R., Lee, L-C., Harrington, R. A., Huston, M. & Dietz, P. M. (2020). Prevalence of autism spectrum disorder among children aged 8 years — Autism and developmental disabilities monitoring network, 11 Sites, United States, 2016. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 69(4); 1–12.
- Lunsy, Y., Lai, M-C., Balogh, R., Chung, H., Durbin, A., Jachyra, P., Tint, A., Weiss, J. & Lin, E. (2022). Premature mortality in a population-based cohort of autistic adults in Canada. *Autism Research* 15(6). doi: <https://doi.org/10.1002/aur.2741>
- Mason, D., Taylor, H., Ingham, B., Finch, T., Wilson, C., Scarlett, C, Urbanowitz, A., Nicolaidis, C., Lennox, N., Moss, S., Buckley, C., Cooper, S-A., Osborne, M., Gardalnd, D., Raymaker, D. & Parr, J. R. Views about primary care health checks for autistic adults: UK survey findings. *BJGP Open* 20;6(4):BJGPO.2022.0067. doi: 10.3399/BJGPO.2022.0067.
- Menezes, M., Robinson, M. F., Harkins, C., Sadikova, E., & Mazurek, M. O. (2021). Unmet health care needs and health care quality in youth with autism spectrum disorder with and without intellectual disability. *Autism*, 25(8):2199-2208.
- Ozonoff, S., Strayer, D. L., McMahon, W. M., & Filloux, F. (1994). *Executive Function Abilities in Autism and Tourette Syndrome: An Information Processing Approach. Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35(6), 1015–1032.
- Unigwe, S., Buckley, C., Crane, L., Kenny, L., Remington, A., Pellicano, E. (2017). GPs' confidence in caring for their patients on the autism spectrum: an online self-report study. *British Journal of General Practice* 67 (659): e445-e452. doi: 10.3399/bjgp17X690449
- United Nations (2022). World Population Prospects 2022. <https://population.un.org/wpp/>
- Zeidan, J., Fombonne, E.,Scorah, J., Ibrahim, A., Durkin, M. S., Saxena, S.,Yusuf, A., Shih, A., & Elsabbagh, M. (2022). Global prevalence of autism: A systematic review update. *Autism Research*, 15(5), 778–790.

Függelék:

Eredményekhez való viszony

- Kérdések és kérdéscsoportok összeállítása + kérdések adaptálása, kérdőív tesztelés
- 612 egészségügyi ellátó hely + 121 gyógypedagógiai intézmény + 19 specifikus közösségi csoport felkeresése (engedélyeztetési folyamatok)
- Adatbevitel, statisztikai próbák lefolytatása, eredmények feldolgozása

